

*Helina A. V.,
молодший науковий співробітник
Науково-дослідного інституту
фінансового права,
Національний університет ДПС України*

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ПРАВА В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД

На сьогодні актуальними та важливими залишаються наукові дослідження у галузі фінансового права. Вивченню питань фінансового права присвятили свої наукові праці С. С. Алексєєв, М. С. Бондар, Ю. О. Крохіна, О. О. Кутафін, І. І. Кучеров, М. П. Кучерявенко, М. М. Марченко, Ю. А. Тихомиров, Г. П. Толстоп'ятенко та ін. [2].

Численні заходи держави, зміна її завдань і функцій вимагають значної кількості коштів. Кошти кожна держава безперешкодно може отримувати в основному зі свого бюджету. В умовах ринкової економіки на інших засадах, ніж це було в умовах Радянського Союзу, будується дохідна і видаткова частини державного бюджету. Основним дохідним джерелом бюджетних доходів стають податки, які сплачують різні комерційні структури, підприємці, громадяни. Від ефективного регулювання відносин при сплаті податків залежить і кількість коштів, що надійдуть у державний чи місцеві бюджети, та інтереси кожного з платників податку. На жаль, правовий інститут податків у нас нерозвинений до цього часу. Це пояснюється в основному кількома причинами. По-перше, держава донедавна була власником основних знарядь і засобів виробництва, тому більшу частину прибутків державних підприємств і організацій відбирала в державний бюджет у вигляді обов'язкових платежів. Населення сплачувало тільки один прибутковий податок із своїх мізерних доходів. Крім того, навіть такий платіж, як податок з обороту, офіційна преса і

вчені вважали неподатковим, що б не сказати, що він є справжнім непрямим податком і населення. У сучасних умовах цілком змінюється порядок витрачання бюджетних коштів. Бюджетні асигнування замінюються банківськими позичками. У зв'язку з цим зростає роль правового інституту банківського кредитування [2].

Нова фінансова політика держави втілюється в життя через фінансове законодавство. Правові норми, що регулюють фінансові відносини, містяться як у загальних, так і у спеціальних, присвячених регулюванню тільки фінансових відносин, нормативних актах. У них відбивається політика, скерована на використання фінансів в інтересах побудови незалежної суверенної України. Фінансово-правові норми закріплюють вжиття фінансових заходів, пов'язаних із переходом до ринкової економіки, яка докорінно змінює характер цих норм [3].

Сьогодні, як ніколи, система джерел фінансового права, що є динамічною, наповнюється новим змістом: ухвалюються нові закони і підзаконні нормативно-правові акти або вносяться зміни до вже існуючих, Конституційний Суд України виносить рішення та ухвали, які стосуються окремих аспектів здійснення фінансової діяльності в нашій країні. Усе активніше при упорядкуванні фінансових відносин застосовуються нормативно-правові договори, а також укладаються численні міжнародні договори, що містять фінансово-правові норми. Зазначені, а також інші чинники, свідчать про множинність джерел фінансового права.

Стосовно розвитку джерел фінансового права, то ми вважаємо, що сьогодні їх систему становлять нормативно-правові акти, прецеденти, відбиті у рішеннях та ухвалах Конституційного Суду України, нормативно-правові договори. При цьому у системі джерел фінансового права України традиційно визначальну роль відіграють саме нормативно-правові акти [3].

Однак, як свідчить аналіз чинного законодавства, ця вимога реально не втілюється у життя. Правове регулювання фінансових відносин, зокрема стосовно справляння податків, використання бюджетних коштів, фінансового контролю тощо, здійснюється без належного врахування об'єктивно існуючого взаємного зв'язку норм різних правових актів, що становлять систему фінансового та іншого законодавства України. Наслідком такої ситуації є виникнення певних колізій, наявність прогалин при упорядкуванні правом відносин

у сфері мобілізації, розподілу і витрачання коштів публічних фондів. Усе це в кінцевому підсумку перешкоджає досягненню цілей та вирішенню завдань фінансової діяльності нашої держави, а також порушує права суб'єктів фінансових правовідносин. Особливої актуальності у цьому контексті набуває проблема взаємозв'язку та узгодженості норм, що містять правові акти цивільного і фінансового законодавства України [3].

Отже, розвиток фінансового права можна визначити як внутрішньо цілісну систему узагальнених специфічних знань про фінансове право і закономірності розвитку цих знань. Особлива увага приділяється розвитку науки фінансового права:

1. Вона є суспільствознавчою наукою, а тому завжди піддається деформаціям і політичній кон'юктурі, її предмет становлять соціальні явища – фінансово-правові відносини і норми, що їх регулюють.

2. Наука фінансового права вивчає такі фінансово-правові явища, які за своєю юридичною природою належать до публічно-правових, що мають місце тільки у сфері державних (публічних) фінансів. У сфері приватних фінансів, де відносини відображають рівноправність учасників, діють норми цивільного права.

3. Наука фінансового права є юридичною наукою, що вивчає такі фінансово-правові явища і поняття, багато з яких двоякі за своєю природою. Наприклад, грошові кошти є одночасно і продуктом дії економічного закону вартості, і витвором державної влади. Наука фінансового права взагалі не може обходитися без використання понятійно-категоріального апарату фінансової науки, обов'язковий фундамент якого становить більшість фінансово-правових понять.

4. Вона покликана не тільки пояснювати фінансово-правові явища, а й сприяти вирішенню практичних завдань фінансовими органами [1].

Список використаної літератури

1. Капаєва Л. М. Фінансове право: навч. посібн. / Л. М. Капаєва, М. С. Лях. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 248 с.
2. Воронова Л. К. Фінансове право: [підручник] / Воронова Л. К. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
3. Дмитрик О. О. Актуальні питання розвитку джерел фінансового права / О. О. Дмитрик // Фінансове право. – 2010. – № 2. – С. 121–128.